

—, utan på förhoppningar om ekonomiska fördelar genom nazismen, särskilt högre jordbrukstullar och lägre räntor. Vad man önskade var större inkomster, vad man uppnådde var diktatur, total ofrihet, krig och ekonomisk katastrof.

Den i sina huvuddrag otvivelaktigt riktiga bild som Heberles arbete ger är alltså denna. En grupp som genom missanpassning förlorat alla hämningar och all moralisk hållning lyckas genom en till alla missnöjda värdjande propaganda nå en stark politisk maktställning, ehuru icke majoritet. Då den därefter genom intriger och kupper upprättat diktaturen genomför den i stor utsträckning en politik av helt annan art än den tidigare propagerade. De av sociala orsaker missnöjda blir, förenklat uttryckt, fångar hos de personligen misslyckade: minoriteten av terrorister tar hem spelet. Endast de som levat under detta tyranni kan, slutar Heberle, "verkligen förstå hur efter hand alla oppositionella åtgärder kommer att synas omöjliga eller åtminstone meningslösa; hur i en atmosfär av skrämsel, hopplös resignation och självbedrägliga kompromisser den stora massan underkastade sig den aktiva och fanatiska minoritetens valde".

Herbert Tingsten

5/10

Engelsk statsvetenskapsman om Amerika

D. W. BROGAN: *Det amerikanska problemet.*
Ljus. 7:50 kr.

BROGAN EFTERTRÄDDE för några år sedan den engelska statsvetenskapens främste man, Ernest Barker, som professor i Cambridge. Han har skrivit flera förträffliga böcker i statskunskap och historia, bland dem en skildring av Frankrikes utveckling under den tredje republiken. Hans nu till svenska översatta bok om USA är byggd på rika kunskaper och innehåller många värdefulla sakuppgifter och åtskilliga träffande reflexioner. Trots detta är enligt anmeldarens mening boken förfelad. Framställningssättet är så irriterande att det är svårt att tro att någon annan än en recensent skall orka läsa igenom arbetet.

Detta beror i första rummet på en metod som kanske kan kallas impressionistisk, ehuru det inte i första rummet är fråga om att återge intryck utan att meddela upplysningar. Brogan hoppar från det ena problemet till det andra och söker på varje punkt belysa ämnet genom uppgifter och kommentarer, som presenteras liksom i förbigående. Han vill sannolikt genom denna serie av bilder ge ett klart och inträngande perspektiv över det moderna Amerika. Samma metod har under senare år med framgång använts av flera engelska och amerikanska samhällsforskare. Men Brogan lyckas inte. Han har inte haft förmågan att foga in sina fakta och synpunkter i ett konstnärligt arrangemang. Det hela blir oklart, förvirrat, sönderslitet och verkar i grunden, trots den tydliga viljan att roa och stimulera, livlöst. Den hurtiga, pigga, populära, ofta lätt ironiska stilen förfelar sitt syfte; man får intrycket av en träkmåns som söker spela kvickhuvud och blir generad över denna onödiga och misslyckade ansträngning.

Till metoden hör gärna — Brogans kollega Laski är ett gott exempel — att alla personer och händelser betraktas som bekanta. Brogan driver denna linje till det yttersta. Han illustrerar ständigt sina teser med hänvisningar till platser, politiker och episoder som ibland är okända för den som under årtal studerat amerikansk historia och statskunskap och som för en allmänbildad svensk läsare i regel måste vara totalt obekanta. Meningen är antagligen att verka obesvärad och fri från pedanteri, men för läsaren är det svårt att värja sig mot känslan av att vara föremål för ett outhärdligt koketteri av en författare utan spår av charm och naturlig livlighet.

Till metoden hör också kvickheterna eller åtminstone de lustiga

vändningarna. "Människan lever icke allenast av bröd — inte ens av bröd i cellofanomslag." "Om världens behov av guld och politiska predikningar skulle minska, står den sydafrikanska unionen återigen inför problem som optimisterna trodde vara lösta 1909." "Amerikanen som i fredstid blir en berömd person om han går en mile till fots (dvs. om det inte gäller att köpa cigarretter) är i krig förtjust att köra till fronten i en jeep." Dessa och otaliga andra skämtsamheter för tanken på en skolmagister som krampaktigt spelar humorist för att roa sin klass; det är svårt att tro ett någon ler annat än av artighet. De båda sist citerade sakerna är för övrigt svår-förståeliga. Orden om de sydafrikanska predikningarna innebär måhända en ironisk hänvisning till fältmarskalk Smuts. Den sista satsens poäng är sannolikt att amerikanen under normala förhållanden hellre promenerar än kör i en jeep. "Kvickheter" som är dels svåra att förstå, dels inte kvicka är snarast värre än rena och klara dumheter.

Till metoden hör slutligen de grova generaliseringarna. En läsare som inte redan är ganska väl insatt i amerikanska förhållanden måste härigenom gå efter annan bli vilseledd. Sålunda säges en "historisk optimism" omkring 1933, alltså i samband med Franklin Roosevelts tillträde till presidenturen, ha undantänt den förut rådande litterära pessimismen. Även om det ligger något i detta påstående, vilket är svårt att bedöma, innebär det en otillätligt stor förenkling. Detsamma gäller förklaringen att religioner i Amerika varit "en det yttre uppträdandets, de goda gärningarnas, arbetets religion, med endast en obestämd bakgrund av tro" och att fundamentalistprocessen i Dayton på 1920-talet i detta hänseende signalerade en förändring.

Brogans bok, liksom åtskilliga andra på senare tid översatta populärvetenskapliga arbeten, aktualiserar frågan om hur de svenska förlagen går till väga vid inköp av litteratur av detta slag. Bland den mängd utmärta böcker som under de senaste åren utkommit i England och USA har några av ringa värde översatts, medan en mängd utmärta saker icke presenterats för svensk publik. Anlitar förlagen ingen svensk expertis i dessa fall? Är deras val utslutande beroende på energin hos de utländska förläggarnas agenter?

Herbert Tingsten

34
69
55
70
228